

היסטוריה ואזרחות

21: היסטוריה: "במקום שאין אנשים" - על דרכו של הרב ישראלי טובה ספיר, מדריכה להיסטוריה

22: אזרחות: מדינת התורה ומדינת ישראל - הרצוי והמצוי בתפיסתו של הרב ישראלי

רועי צמיר, מדריך לאזרחות בחמ"ד

יוסי לונדין, החוג להיסטוריה ואזרחות, מכללת אורות ישראל

בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

"במקום שאין אנשים" (פרקי אבות ב, ה) על דרכו של הרב שאול ישראל

טובה ספיר

רציונל

"...ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש" (פרקי אבות ב, ה)

הלל הזקן מלמדנו על ריבוי הפנים שהוא התכונה ההופכת את המחשבה משכל – לחכמה. הלל מוסיף ואומר שמכוח זה, כאשר אדם רואה כי למשימה מסוימת או לרעיון מסוים אין "אנשים", והוא מזהה יכולת וכישורים לקדם עניין זה בעצמו מוטל עליו להתחזק ולהיות "איש" לצורך זה.

על האדם לדעת כי כאשר מדובר בחכמה "מוגבלת" בעלת יעד מסוים, אין לו לעמוד לבדו ביחידות ולחשוב כי הוא גילה את הדרך, משום שהדרך מוגבלת. אולם כאשר מהלך בדרך "רחבה", שרוב צדיה מכוסים על ידי אנשים אחרים, אזי כשמגלה בעצמו פן ייחודי שהוא יכול להוסיף, מעצם זה שהחכמה מחייבת ריבוי פנים מחויב הוא לעמוד ולהיות ה"איש" של פן זה" (מעובד על פי אתר דעת, מחשבת אבות, עיון והגות במסכת אבות)

ציטוט זה מסמל את דרכו של הרב שאול ישראל זצ"ל, המזכיר בפועלו ובהנהגתו את הלל הזקן: "כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה; חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה" (סוכה כ, א). על פי השקפתו של הרב ישראלי בהקדמה לספרו "ארץ חמדה": "אין לחפש את שלמות היחיד מתוך ויתור על עבודה לשם שמירה על רמה מסוימת של ציבור רחב יותר. במסגרת הכללית של העם אין אף אחד שאפשר לוותר עליו... מעתה אין מקום להסתגרות, מעתה נתבעים קשרים הדוקים בין תלמידי חכמים לבין העם."

הרב ישראלי עלה מבריה"מ, שבקשה בכוח לבולל את העם היהודי, ועניי וחסר כל הגיע לירושלים. משעמדו רבניו על תכונותיו המיוחדות חיזקו ואימצו אותו בדרכו המיוחדת. הרב ישראלי, כמעט כמו הלל בשעתו, ייסד כמעט מהמסד את תורת הפסיקה בתחום החקלאות לאחר אלפי שנים של התנתקות העם היהודי מאדמתו, ועם הקמת המדינה

התעורר עם רבנים אחרים לצקת תוכן רוחני למדינה המתהווה ולברר שאלות הלכתיות שהתעוררו עם קום המדינה.

בשיעור זה נתחקה באמצעות תמונות, כרזות, קטעי סרטים ובעיקר מכתבים, אחר דרכו המעניינת והייחודית של הרב שאול ישראלי זצ"ל מברית המועצות לארץ ישראל, משיבת מרכז הרב בירושלים לכפר הרא"ה ומשם בחזרה לירושלים, שוב לישיבת מרכז הרב ולבית הדין הרבני הגדול לערעורים.

בעידן של תקשורת המונים פעילה ותוססת, המלאה במסרים נוצצים ומפתים, אפשר ללמוד מדרכו של הרב ישראלי כיצד לעצב אישיות עצמאית ונאמנה לדרכה, שאינה מחפשת פתרונות קלים ואינה מוותרת על ייחודה וצדקת דרכה.

קהל יעד

כיתות י-יא

משך השיעור

90 דקות

מטרות

1. להכיר את הרב שאול ישראלי זצ"ל ואת התקופה בה חי ובה פעל, תוך הדגשת היבטים שונים של כישורי חיים כגון אחריות, יזמה, עמידה בלחצים והליכה כנגד הזרם.
2. להתמודד עם שאלות העוסקות בלחץ חברתי והשפעות שונות בגיל הנעורים.
3. להקנות הבנה שהבחירה האישית היא בעלת השלכות גם בהקשר רחב.

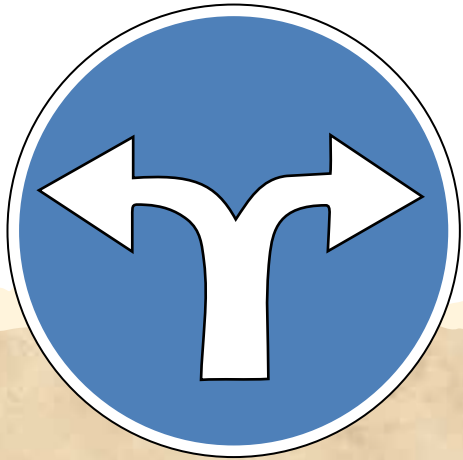

- למלחמת העולם הראשונה היו תוצאות הרות גורל לגבי היהודים באירופה: מדינות חדשות קמו, קיסריות התמוטטו, משטרים חדשים קמו וגבולות חדשים שורטטו. בשיעור זה נעקוב אחרי יהודי שנולד ברוסיה ב-1909, ונפגוש אותו באותם צמתים בחייו שבהם נדרש לבחור ולהכריע. נדון באפשרויות שעמדו לפניו, וננסה ללמוד מסיפור חייו של יהודי מול אירועי המאה ה-20, שעליהם אנחנו לומדים בשיעורי ההיסטוריה, גם לגבי עצמנו.

למורה: בפתחה אין להדגיש את העובדה שהשיעור עוסק ברב שאול ישראלי.

חלק ב - קבוצתי

- המורה יחלק את התלמידים לשלוש קבוצות.
- המורה יסביר כי כל קבוצה תעסוק בתקופה אחרת בחייו של הרב ישראלי, שבה הגיע לצומת דרכים ונדרש לבחור לאן לפנות.
- המורה ייתן לכל קבוצה כרטיס לימוד ועיון (נספח 2 א-ג), יבקש לקרוא את המידע ולענות בכתב על השאלות שלאחריו.
- המורה יבקש מהתלמידים להשתמש באיור המצורף כדי להמחיש את הדילמה.

עזרים

נספח ו: שיר, "הדרך שלא נבחרה" כמספר המשתתפים.
נספח 2 (א-ג): שלוש משימות ללימוד ולעיון מחשב ומקרן

מהלך השיעור

שלב א - במליאה

המורה יחלק את השיר "הדרך שלא נבחרה" (נספח ו) ויקרא אותו באזני התלמידים.
למורה: השיר מופיע בתכנית הלימודים באנגלית של כיתה י' ומובא לפניך בתרגום לעברית.

שאלות לדיון:

1. האם מישוהו מכם היה רוצה לשנות בחירה כלשהי שבחר בעבר? ספרו.
 2. האם מישוהו מכם היה רוצה למחוק רגעים מסוימים כדוגמת דבר מה שאמרנו והיה מיותר, מקרה שפגענו במישוהו וכיו"ב? הביאו דוגמות.
 3. האם תמיד יש יותר מדרך אחת להגיב למציאות?
- המורה ידגיש כי החיים רצופים בצמתי בחירות. הדילמה לגבי הבחירות שעשינו בעבר אינה נעצרת בבחירות האישיות של כל אחד מאתנו, אלא נוגעת גם בבחירות הרוח גורל שעשו דמויות מפתח בהיסטוריה האנושית.
 - המורה יספר על הרצל, "חוזה מדינת היהודים", אשר תרם את חלקו לז'אנר ספרותי הנקרא "היסטוריה חילופית" - "מה היה קורה אילו..." וכתב ספר בשם: "בונפרטה היום". בספרו של הרצל נפוליון בוחר בקריירה של סוחר במקום בקריירה צבאית... ואז...
 - המורה יוסיף כי מסתבר, שבחירות שאדם עושה ברובד האישי עשויות להיות בעלות השלכות גם ברובד הלאומי ואפילו הבינלאומי...

חלק ג - במליאה

המורה יבקש מכל קבוצה לספר במליאה על אודות ממצאיה ולענות על השאלה: מהי הדילמה שהמציאות ההיסטורית העמידה בפני הרב ישראלי בכל אחד מהצמתים שבו פגשנו אותו?

המורה ישלים ויספר מה הייתה הבחירה של הרב ישראלי בנקודה המדוברת (קורות חייו של הרב ישראלי מופיעים בפרק נפרד בחוברת זו).

המורה יקרא את המשנה: "ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש" (פרקי אבות ב, ה) (ראו רציונל).

שאלות לדיון:

1. האם המשנה הזו מתאימה לתאר את הרב ישראלי? מדוע?
2. האם, לדעתכם, יש אפשרות ליישם במציאות הנוכחית את הנלמד בשיעור זה? נמקו.
3. איזו תחושה עלתה בכם בעת לימוד הנושא?
4. איזה חלק מחלקי מערך הפעילות נגע בכם במיוחד?
5. האם היה משפט שריגש אתכם?
6. מה היה משמעותי בעיניכם?
7. לו הייתם פוגשים את הרב ישראלי זצ"ל - מה הייתם אומרים לו? מה הייתם מבקשים ממנו? מה הייתם שואלים אותו?
8. האם משהו הפתיע אתכם? מדוע?
9. האם יש שאלות שנותרו פתוחות?
10. האם המקורות רלוונטיים לחיינו/לחברה הישראלית?
11. מה אתם לוקחים לחייכם מתוך מה שלמדנו?
12. איזה שינוי הייתם רוצה שיתחולל בכם/בחיכם בעקבות הלימוד?

נספח 1

הדרך שלא נבחרה

רוברט פרוסט

תרגום: אמיר אור

שְׁנֵי שְׁבִילִים נִפְרְדוּ בִּיעַר צָהָב,
אֶךְ לָלֶכֶת בַּשְּׁנַיִם, הִרְהַרְתִּי בְּעֶצְבִּי,
אֵינֶנִּי יָכוֹל - אֲזַעְצֶרְתִּי לַחֲשֹׁב,
מִרְחִיק אֶל הָאֶחָד מִבְּטִי לֹא סוֹף
לֵאמֹן שֶׁפִּתּוּלָיו נִעְלְמוּ בְּעֶשֶׂב;

לִשְׁנֵי אֲזַפְּנִיתִי, מִבְּקֵשׁ לְהִשְׁוֹת,
אִם רָאוּנִי הוּא יוֹתֵר, כִּי גַם הוּא כֹה יָפֵה,
שׁוֹפֵעַ רֵב יֵרֶק, וּמַעֲוֹט עֵקְבוֹת;
אֶךְ שְׁנֵיהֶם הָיוּ נְתִיבוֹת עֲזוּבוֹת
שֶׁמִּדְרֹךְ הַהוּלָה בָּם שָׁחֲקָם בְּשׁוֹה,

וּבְבִקְרָה הוּא הִשְׁתַּרְעוּ לִקְרָאתִי
בְּשִׁלְכָת שְׁאִישׁ לֹא הִשְׁחִיר אֶת פְּנֵיהָ.
אָה, הָרָשׁוֹן - לְיוֹם אַחֵר נִצַּרְתִּיו!
אֶךְ יָדַעְתִּי שְׁנִתִּיב מוֹבִיל אֶל נְתִיב,
וְסָפַק אִם אֶשׁוּב עוֹד אִי־פַעַם הֵנָּה.

אִישׁ, אִי־פַעַם, לֹא בָּלִי אֲנָחוּת
בְּחֻלְיֵי הַשָּׁנִים אֶסְפֵּר זֹאת בְּקוֹל:
שְׁנֵי שְׁבִילִים בִּיעַר, לִבְחֹר אוֹ לְדָחוּת -
אֶךְ פְּנִיתִי בָּזָה שֶׁדָּרְכוּ בוֹ פָּחוּת,
וְזֶה הִהְבֵּדֵל שֶׁשָּׁנָה אֶת הַכֹּל.

מילדות להתבגרות ברוסיה הקומוניסטית (1917-1930)

דף מידע

בפברואר 1917, לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה, התחוללה ברוסיה מהפכה נגד הצאר ניקולאי השני.

הבולשביקים (אנשי סיעת הרוב במפלגה הסוציאל דמוקרטית הרוסית) בהנהגת לנין תפסו את השלטון, הוציאו להורג את הצאר ואת כל משפחתו, והקימו ממשלה חדשה בראשותם. מטרתם הייתה לבנות חברה מתוקנת הדואגת לזכויות אזרחיה בהתאם לחזון הקומוניסטי, לבנות עולם חדש המבוסס על שוויון ועל צדק חברתי לכל, שבו הבעלות הפרטית על אמצעי הייצור מבוטלת.

המשטר החדש היה משטר טוטליטרי המבוסס על אידיאולוגיה רשמית אחת, שהכתיבה לאזרחי המדינה כיצד לפעול בכל תחומי חייהם. אידיאולוגיה זו הציגה אידיאל, חזון, שלמען השגתו יש להשקיע את מרב המאמצים, גם אם הדבר כרוך ברמיסת זכויות האזרח. שלטה שם מפלגה אחת - המפלגה הקומוניסטית - ובראשה עמד מנהיג חזק. בראשונה היה זה לנין, ועם מותו ב-1924 ירש את מקומו סטלין. כמו כל ראשי המשטרים הטוטליטריים הם שלטו ללא כל מגבלה בכל תחומי החיים במדינתם - חינוך, כלכלה ותרבות, יחסי חוץ, חוק ומשפט, ביטחון ובריאות.

הייתה להם שליטה מוחלטת באמצעי תקשורת ההמונים - העיתונות, הרדיו והקולנוע - וכדי להמשיך להחזיק ברסן השלטון הפעילו משטרה חשאית, שהיוותה זרוע של השלטון ובעזרתה פיקחו על חיי האזרחים והשליטו עליהם את רצונם.

מה הייתה העמדה הרשמית של שלטונות בריה"מ הקומוניסטית כלפי האנטישמיות ומה היה יחסם של הקומוניסטים ליהדות?

מקור מספר 1

פקודת לנין האוסרת אנטישמיות

מועצת הקומיסארים העממיים מצהירה, שהתנועה האנטישמית והפוגרומים ביהודים הרסניים הם לעניין מהפכת הפועלים והאיכרים, וקוראת את העם העמל של רוסיה הסוציאליסטית להילחם בכל האמצעים נגד רעה חולה זו. השנאה הלאומית מחלישה את שורותינו המהפכניות, את חזית הפועלים המאוחדת, ללא הבדל לאום, ומסייעת רק לאויבנו. מועצת הקומיסארים העממיים מצווה על כל המועצות לנקוט אמצעים מתאימים לעקור את התנועה האנטישמית מן השורש; את עורכי הפקעות והמסיתים לפרעות יש להעמיד מחוץ לחוק.

מתוך: ש' אטינגר, **תולדות עם ישראל**, עמ' 252

מקור מספר 2

הכריכה של המגזין האנטי דתי Bezbozhnik מ-1929, מראה כיצד נציגים משלוש הדתות המונותיאסטיות נמחצים על ידי תכנית המחומש הראשונה. מתוך האתר:

<http://www.istpravda.com.ua/artefacts/2010/10/18/623/#4>

מקור מספר 3

האיור מתוך עיתון באידיש שיצא בריגה, בירת לטביה, לאחר שנכבשה על ידי בריה"מ ב-1940, לאחר תקופת עצמאות קצרה שנמשכה מ-1918 עד 1940.

מתוך: "בחינות - עיון ומחקר בבעיות ברית המועצות ומזרח אירופה"
5, ירושלים תל אביב, תשל"ד, עמ' 68.

מקור מספר 4

יהודים במערכה נגד היהדות בברית המועצות

"...לצורך הבהירות עלי לומר כאן, שזעזעו אותי רק הצורות הזולות והברוטאליות (האכזריות) של המלחמה בדת, בייחוד ההתעללות באנשים, ברם לא עצם העובדה של חיסול החינוך הדתי נגע אל לבי. אדרבא, הייתי שלמה עם סגירת מוסדות ההשכלה של כל הדתות, בלא יוצאות מן הכלל, לרבות הדת היהודית. שכן, כאמור, סיסמת מפלגתי, "הדת היא אופיום לעם", הייתה גם סיסמתי, ואני רצייתי שהדור הצעיר של עמי רב-הסבל יהיה מפוקח ומתקדם.

"בשלהי שנות העשרים כבר היו "המשפטים הציבוריים" נגד ה"חדר" חיזיון נדיר. עתה הייתה הנקו"ד נוהגת כך: "מלמד" שנתפס בשעת מעשה - עוצרים אותו בחשאי ובלא משפט פתוח לקהל מגלים אותו למקום, שכמעט כל באיו לא ישובו..."

"...באותה תקופה סערו במדינה פעולות המונים, שאורגנו מלאכותית, למשלוח עצומות אל השלטון: אנו, אנשי עמל יהודיים, מבקשים לסגור בית כנסת זה וזה, משום שהמבנה דרוש לצורך מוסד תרבות יהודי."

(אסתר רוזנטל-שניידרמן, בתוך "בחינות, עיון ומחקר בבעיות יהודי ברית המועצות ומזרח אירופה", ירושלים-תל אביב, תשל"ד, עמ' 147-148)

שאלות לעיון:

1. מה ניתן ללמוד ללמוד משער העיתון (מקור מס' 2) על היחס לדת בברית המועצות? שימו לב לצבעים של הכרזה, יש להם תפקיד חשוב בהעברת המסר...
2. הביטו בקריקטורה (מקור מס' 3) וציינו, מה מאפיין את "הטיפוסים" המובלים במריצה-בריכה-מקווה על גלגלים? האם תוכלו למצוא להם מכנה משותף?
3. מה בולט בעיצוב הדמות המובילה את המריצה לעומת שאר הדמויות שבאיור?
4. מאיזו בחינה משלימה הקריקטורה (מקור מס' 3) את המסר העולה מן משער העיתון (מקור מס' 2)?
5. עיינו בקטע מתוך זיכרונותיה של אסתר רוזנטל-שניידרמן (מקור מס' 4) וספרו באילו אמצעים הענישו שלטונות ברית המועצות את היהודים שלא "הבינו" את הרמזים החזותיים?
6. מהי הדילמה (של הורים / רבנים / מלמדים / נערים / נערות) שהמציאות הזו העמידה בפני היהודים בברית המועצות בשנות ה-20 וה-30 של המאה הקודמת? הציעו פתרונות אפשריים, לדעתכם. אלו פתרונות יושמו למעשה על פי המקורות שלפניכם?

מאמצות הקור אל ארץ חמדה מברית המועצות לארץ ישראל 1930

חוקת ברית המועצות הבטיחה "גן עדן" של חירויות, האנטישמיות נאסרה על פי חוק, ומגן עדן אין שום סיבה לברוח... האמנם?

1. עיינו במסמכים הבאים וסכמו באיזו מציאות חיו באמת היהודים ברוסיה בשנים אלה.

2. עיינו במסמכים הבאים וערכו רשימה של הקשיים שעליהם צריך היה להתגבר מי שרצה לצאת מגן העדן הסובייטי במטרה להגיע לארץ ישראל.

העלו השערות: אלו אופציות עומדות בפני מי שרוצה לעזוב את ברית המועצות ב-1933?

מקור מספר 2

"...למה תעמדו מרחוק? תעלימו לעתות בצרה", עצורים אנו כאן בכלא הג' דול ועוצר רעה ויגון שפוך עלינו. הושיעו, הצילו! אל תראו ואל תחתו. כי אין עוד מה לאבד כאן! זה המצב. קץ כל רעה כבר בא, ואין להרע יותר "אין עוד מה לאבד".

(דיווח מכנס רבנים, אדר תרצ"ג, 1933, ליקוטי הראי"ה, הרב משה צבי נריה, כפר הרא"ה, התש"ן, עמ' 306)

מקור מספר 3

"מי שם? ג-פ-או". (שמה המקוצר של המשטרה החשאית הסובייטית) שלוש הברות חותכות, נוקבות ככדורי דום-דום. השטן בעצמו מאחורי הדלת. רגע מתיחות נוראה. אחרי שיתוק. הגוף המשותק נע ונסמך על הקיר. לפתוח מיד! פקודה נמרצת זו פעלה באופן הפנוטי. ידיים רועדות הורמו אט אט. הדלת נפתחה. שלושה היו שם. לבושים אזרחית. כל הנוראות הצטמצמה בעיני הרצח. חיוך שחצני אגב זריקת מבטי-מחטים בקורבן.

(מפנקסו של הרב משה צבי נריה, "שחר אורו", צלה בר-אלי, ירושלים תשס"ב, עמ' 52)

מקור מספר 1 - מכתב ורשימות מרוסיה

"ברוסיה הסובייטית, גן עדן תחתון,

שם כבר בא משיח, לסטלין השלטון.

אין מה לאכול - ישנם רק כרטיסים

מתים שם פשוט, אך חיים בנסים."

(מפנקסו של הרב משה צבי נריה, "שחר אורו", צלה בר-אלי, ירושלים תשס"ב, עמ' 52)

מקור מספר 5

המסמכים הדרושים לקבלת אישור יציאה מברית המועצות:	המשמעות:
אישור רשמי מבעל הדירה שבה הוא מתגורר המאשר שזו כתובתו הקבועה.	אסור להימצא בעיר שאין לך בה כתובת קבועה ועבודה מסודרת שמא תואשם בטפילות.
שאלון המפרט את זהותו, מקור פרנסתו, יעד הנסיעה ועיסוקו של האב.	יש להסתיר את עיסוקו האמיתי של האב - רב.
אישור על המרת 30 דולר לכסף רוסי	סכום עתק - כדי להשיג את הכסף פנה לאישי ציבור בחו"ל לרב הילדסהיימר מברלין ולרבי מלובביץ' (הרי"ץ).
זמן הצפייה לתשובה: שלושה שבועות.	בזמן הצפייה לאישור אין להסתובב ברחובות-מסוכן! יש מלשינים!
אישור על תשלום 20 רובל (לאחר תשובה חיובית)	
רכישת כרטיס אנייה אצל סוכן של השלטונות הרוסיים בארץ ישראל.	מחיר הכרטיס גבוה מאוד! יש לבקש שוב עזרה מהרב קוק לערוך מגבית לאיסוף הסכום הדרוש.
רישיון עלייה מטעם שלטונות המנדט בארץ ישראל	יוכן על סמך המלצות מרבני רוסיה שיישלחו לרב קוק שישתדל עבורו אצל הנציב הבריטי, הרישיון יימסר אצל הקונסול הבריטי בקונסטנטינופול.

(מעובד ע"פ "שחר אורו", צלה בר אלי, ירושלים, תשס"ב, עמ' 42 ועמ' 56-58)

סכנה!!!

יש ממגישי הבקשות הנאסרים ונשלחים למחנות עונשין בסיביר בהאשמות כמו: יצירת קשר עם יהודים בחו"ל ובמסירת ידיעות על רדיפות וגד הדת.

מקור מספר 4

כרוז
קריאה לפדיון שבויים!

(להצלת הבחורים תופשי התורה מארץ רוס'א)
אינו יקרים טהורי הלב, הקשורים לאהבת תורה ויהדות
ולרגשי אחים נתונים במצוקת נפש המשוועים ומצפים להצלה!

עצמו מאוד סערות לבבי וכאבי נפשי, מהידיעות הברורות המגיעות אלינו מארץ רוס'א הסובייטית, אשר מצוקות הגזרות הנוראות אופפות שם את אחינו האהובים בכלל, אבל הסובלים מזה באופן היותר איום...

המה הצעירים תופשי התורה... שכל חייהם הינם שלשלת קדושה והקרה עצמית למען תורתנו הקדושה וקדושת היהדות, והמה נתונים שם למרמס ואבדון, ח"ו. המה זועקים אלינו מתוך חבלי ייסוריהם הנוראים: הושיענו! הושיענו! הצילו נא את נשמותינו המכפרות בידי גזרות השמד, המשחיתות את כל הויתנו...

למרות ההכבדות המרובות שיש שם נגד האפשרות של עליית הקורבנות הקדושים האלה ממעמקי-שבת-צרותיהם, הננו בכל זאת מתאמצים להציל כמה שתשיג ידינו...

כפי הידיעות האחרונות המתבררות לנו משם, ישנה אפשרות להצילים ולהעלותם משם, ורק סכומים ידועים נדרשים לזה.

אחים יקרים! אין די באר את הערך של הצלת נפש אחת מישראל, ובפרט המוסר את עצמו על קדושת התורה והיהדות. אין שום סכום ושום יגיעה ושום התאמצות, שיהיו יקרים מדי, להמצוא התכופה של פדיון השבויים הקדושים האלה, הנפגעים שם בים של צרות.

...

החותם בברכה מרובה וכפולה מקודש מבעל הגמולות ב"ה,
וצפית ישועה קרובה מהר הקודש מירושלים.

אברהם יצחק הכהן קוק

מקור מספר 6 - חליפת מכתבים

"...רגשי שמחה מהולים בטיפות עצבת מרגישים אנו בכתבנו עכשיו מכתב זה. לא תאלמנה שפתותינו מהודות לה' על רוב חסדיו ונפלאותיו אשר עשה עמנו כי הוציאנו מבור צלמות היא רוס' החשיכה והביאנו הלום... כי בחורים רוסים אנחנו, השרידים היחידים אשר שם ה' קורא עליהם, אשר ינוטל עורנו לרגל כל קושי השעבוד הרוסי בכל מוראותיו... אמנם דה עקא כי עוד לא באנו אל המנוחה... דרך אחת יש להצלתנו והיא לכשיגיע רישיון כניסה מאיזו ארץ שהיא..." (הרב שאול ישראלי אל הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ג' אדר תרצ"ג)

"אדוני הנעלה והמרומם מר היימסון,

הנני פונה למע"כ בבקשה מיוחדת תכופה נמרצת מאוד, אשר אקווה ואבטח כי יעשה את זה למעני באופן יוצא מן הכלל: הגיעתני ידיעה תכופה מאת הרב הראשי מעיר בורשצוב פולניא, על גבול פולניא-רוס'א, ע"ד שלושה הבחורים העילויים המפורסמים וידועים לנו וגדולים בתורה וביראת שמים ה"ה: שאול יזראעליט... דוד סלמן... אברהם פשדמייסקי... מרוב הייסורים והעינויים והסכנות שהיה להם ברוס'א הסובייטית, על מסירות נפשם ללמוד תורה ויהדות, עד שעמדו גם להישלח למאסר בסיביריא בשביל זה... וברחו ועברו את הגבול... והם צפויים להישלח משם חזרה לרוס'יה... ואך ע"פ השתדלות מיוחדת ואמיצה מצד הרב הראשי דשם הסכימה שם הממשלה להחזיקם עוד כשבוע עד אשר יגיעו בשבילם רישיונות עלייה מכאן, ואז להרשות להם לנסוע הנה...

אנא, אדוני היקר, יעשה נא לי את החסד הזה למהר ולהציל ממוות את הנפשות הגדולות האלה - ויצווה נא לסדר את רישיונות העלייה בשביל שלושת הבחורים החשובים האלה - באופן תלגרפי, כי כאמור הזמן קצר מאוד וצורך ההצלה תכוף הוא מאוד. את הוצאות התלגרמה נמציא למע"כ מיד, וכן הטפסי קבלות האחריות הרשמיים מצד הישיבה רצופים בזה..." (הרב קוק אל שלטונות המנדט, י"ד אדר, תרצ"ג)

"...הריני להודיע לכתר"ה ברוב שמחה, כי על פי התלגרמות אשר נתקבלו כאן מכתר"ה... עלה ביד הגאב"ד... לקרוא לנו דרור, באופן שנעזוב את הארץ הלזו, בהקדם. --- אך לדאבוננו כפי הנראה לא יוכל דבר זה לצאת אל הפועל, באשר אין לנו כל בלתי גוויותינו ונשמותינו, ואין בידינו להשיג את ההוצאות הנחוצות, באשר אין אנו יכולים לצאת מקיר העיר החוצה וכו', ואם לא תוחש בקרוב עזרת כתר"ה מקודש על הוצאות הדרך, אז הסכנה לשלחנו חזרה (לרוס'א) עדיין בתוקפה עומדת, ולכן נפשנו בבקשתנו לסדר תיכף משלח כרטיסי אנייה או חילופם בדמים ע"י הטלגרף..."

(הרב שאול ישראלי אל הרב צבי יהודה, כ"ח אדר תרצ"ג)

מקור מספר 7 - הספר הלבן השני (1930)

1. בתחום הקרקעות - בעקבות העובדה שלא נשאו קרקעות עודפות בארץ, ניתן למכור קרקעות ליהודים רק בתנאי שלא ייפגעו הערבים, ובהתאם לתכניות המנדט הבריטי.

2. בתחום העלייה והתעסוקה - העלייה תוגבל בהתאם לכוח הקליטה הכלכלי של הארץ ובהתחשב במצב בתעסוקה ברחוב הערבי. כל עוד קיימת אבטלה ברחוב הערבי לא תוכל העלייה היהודית לארץ להימשך. חובת בריטניה לצמצם את העלייה היהודית לארץ.

3. בתחום ארגון הממשל בא"י - מומלץ להקים מועצה מחוקקת שתשקף את האינטרסים של כל צד. לבריטים מחויבות כפולה ושווה כלפי היהודים והערבים בארץ ישראל.

אגרת מקדונלד (1931)

- בריטניה מתחייבת לעזור ליהודים בהקמת בית לאומי בארץ ישראל.
- העלייה לא תוגבל, התנאי היחיד לעלייה יהיה אשרת כניסה לארץ.
- ההתיישבות היהודית לא תופסק, כל תלונה של ערבי שיאמר שאיבד את אדמתו תיבדק בנפרד.

שאלות לדיון:

1. לאור מה שלמדתם מן המסמכים שקראתם, שערו באילו דילמות עשויים היו להתחבט אלו המבקשים לצאת את גבולות ברית המועצות בשנות ה-30 של המאה הקודמת?
2. מהי הדילמה שעשויה להתעורר אצל המבקשים לעזוב את בריה"מ לגבי יעד ההגירה לאור המצב בארץ ישראל באותה תקופה?
3. אילו שיקולים יכולים להיות לאלה הבוחרים להישאר או לצאת/לברוח?

מהישיבה אל "העם בשדות" מישיבת "מרכז הרב" בירושלים לרבנות בכפר הרא"ה 1934-1938

מקור מספר 1

מתוך הקול הקורא של "הפועל המזרחי" עם ייסודו ב-1922

"רוצים אנו בחיים של עבודה ויצירה על יסוד היהדות המסורתית. אין אנו יכולים לעסוק רק ברוחניות ולהצטמצם ב-ד' אמות של הלכה בלבד, ומאיך אין אנו יכולים להסתפק רק בלאומיות חיצונה של לשון וארץ בלבד ולעזוב את תורתנו שהיא יסוד תרבותנו הלאומית על האופי הלאומי שלנו. אנו רוצים ביהדות של תורה ועבודה, שעל ידה תבוא היהדות במגע עם הטבע, החיים והלאום ותשוב להיות לא רק מסורה וסמל ירושה בלבד כי אם גם הרגשה חיה פנימית הנובעת מקרב הלב. אנו שואפים לשוב אל החיים העבריים הקדמונים, אל היהדות התנכ"ית המקורית המיוסדת על הצדק והישר ועל המוסר."

מקור מספר 2 - "המרד הקדוש"

"נקדש את חיינו בתורה ונטהרם בעבודה"
קריאתו של שח"ל למרד הקדוש - מרד בחיי הגלות וברבנות המסורתית שהנציחה את הווי החיים ללא עבודה ויצירה.

כארבע שנים לאחר עלייתו, בשנת תרצ"ח, החליט הרב ישראלי לעזוב את ישיבת מרכז הרב ולקבל על עצמו את תפקיד הרב של כפר הרא"ה, מושב עובדים שיתופי שנוסד ב-1933, שמקימיו היו אנשי הפועל המזרחי.

1. העריכו מה יכולים להיות הקשיים שבהם ייתקל הרב לאור ייחודו של מושב עובדים שיתופי דתי שמייסדיו הם אנשי הפועל המזרחי.

• היכנסו לקישור הבא, שבו מספרים זקני כפר הרא"ה על הרב ישראלי:
https://www.youtube.com/watch?annotation_id=annotation_57639&feature=iv&src_vid=JLXRNtRtSY&v=rx8DPI-5OOo

עיינו גם במסמכים הבאים וספרו:

2. אלו מהקשיים הצפויים אכן התעוררו?
3. במה התאפיינה דרך הנהגתו של הרב ישראלי את קהילתו וכיצד הגדיל את תחום השפעתו?
4. איך אפשר להסביר את עובדת מינוי הרב בכפר רק ארבע שנים לאחר הקמתו?

מקור מספר 3

התחיה והפדות - יכוח עם דרכו של הרב ריינס / הרב שמואל חיים לנדאו
"...ההצליח ה"מזרחי" בדרכו זו? על כך הננו מוכרחים להשיב בשלילה. ההמון של היהודים שעמדו מרחוק, ולא נתנו ידם לעבודת שיבת-ציון של הרב קאלישר וחבריו, נשארו גם בימי ה"מזרחי", מתנגדים לו ומביטים בחשד על דגלו. ההמון החרדי נמנע מלתת יד אף לתכנית העבודה ה"מזרחית" שהעמידה את הציונות על יסוד חומרי של צרות ישראל, בלי שום תערובת של תחיה רוחנית, ובלי ערך העצמיות הלאומית של עם ישראל.

על "צעירי המזרחי" להשיב ל"מזרחי" את צורתו הנכונה ומהותו האמיתית. והיא - תנועה של תחיה דתית-לאומית, מקיפה את כל החיים העבריים והמחשבה העברית. תנועה הבנויה על הכרה נקייה מכל השפעה גלותית, בדבר מושגי היהדות וערכי הרוחניים-ההיסטוריים. הכרה ממנה נובעת שיבת-ציון כהכרח נפשי וכיסוד עיקרי להשלמת צורתנו הלאומית. להשיג את התכלית הזאת, דרושה עבודה רבה, לא מחוץ למחנה, כי אם דווקא בתוך המחנה ה"מזרחי". עבודת חינוך והכשרת לבבות לאמונה ישרה והכרה צרופה.

(נדפס ב"הקדם", תרפ"ב גליונות א, ב. המאמר לא נגמר)
(ר' שמואל חיים לנדאו - שח"ל מאת אבישי יורב, אתר דעת)

מקור מספר 5

שלמות היחיד לא על חשבון שלמות הציבור
"...כאבני חן נוצצות מתנוססים יישובי "תורה ועבודה" בהתיישבות החקלאית בארץ ישראל. משובצים הם בתוך מסגרת החוקה השומרת על אחדות ציבור זה כגוף מלוכד שומר תורה ומצווה ומעוטרים בנוגה-תפארת של הנהנים מיגיע כפיהם. כאן הולכים ונוצרים התנאים למימושן של כל המצוות כולן, כאן נעשה הניסיון להחיות את הטיפוס האידיאלי של האיכר היהודי, של "העם שבשדות".

חידוש זה של צורת חיים שנשתכחה מאתנו בתוקף היד ודאי שהוא כרוך בחיפוש ובהתלבטויות, וכן גם במשגים ובטעויות. זו דרכה של התחדשות... אין להירתע מטעויות כשם שאין להימנע מביקורת. מה שחשוב הוא שתהא זו ביקורת נאמנה, לא מתוך סילוף ולא מתוך שמחה לגלות מומים אצל אחרים, אלא ביקורת מתוך אהבה, מתוך כאב, מתוך רצון לתקן ונכונות לרצות לסייע לתקן. ועוד לפני הביקורת והתוכחה נחוצה ההדרכה. יותר מאשר תמיד זקוק העם כיום לתלמידי חכמים המנעימים בהלכה, לרבנן דיבנה היודעים שההצלחה תלויה רק בשיתוף פעולה עם הציבור..."

(הרב ישראלי בהקדמת לספרו "ארץ חמדה", לבירורה של ההלכה ולהדרכתה בחיים החקלאיים, תשי"ז)

מקור מספר 4

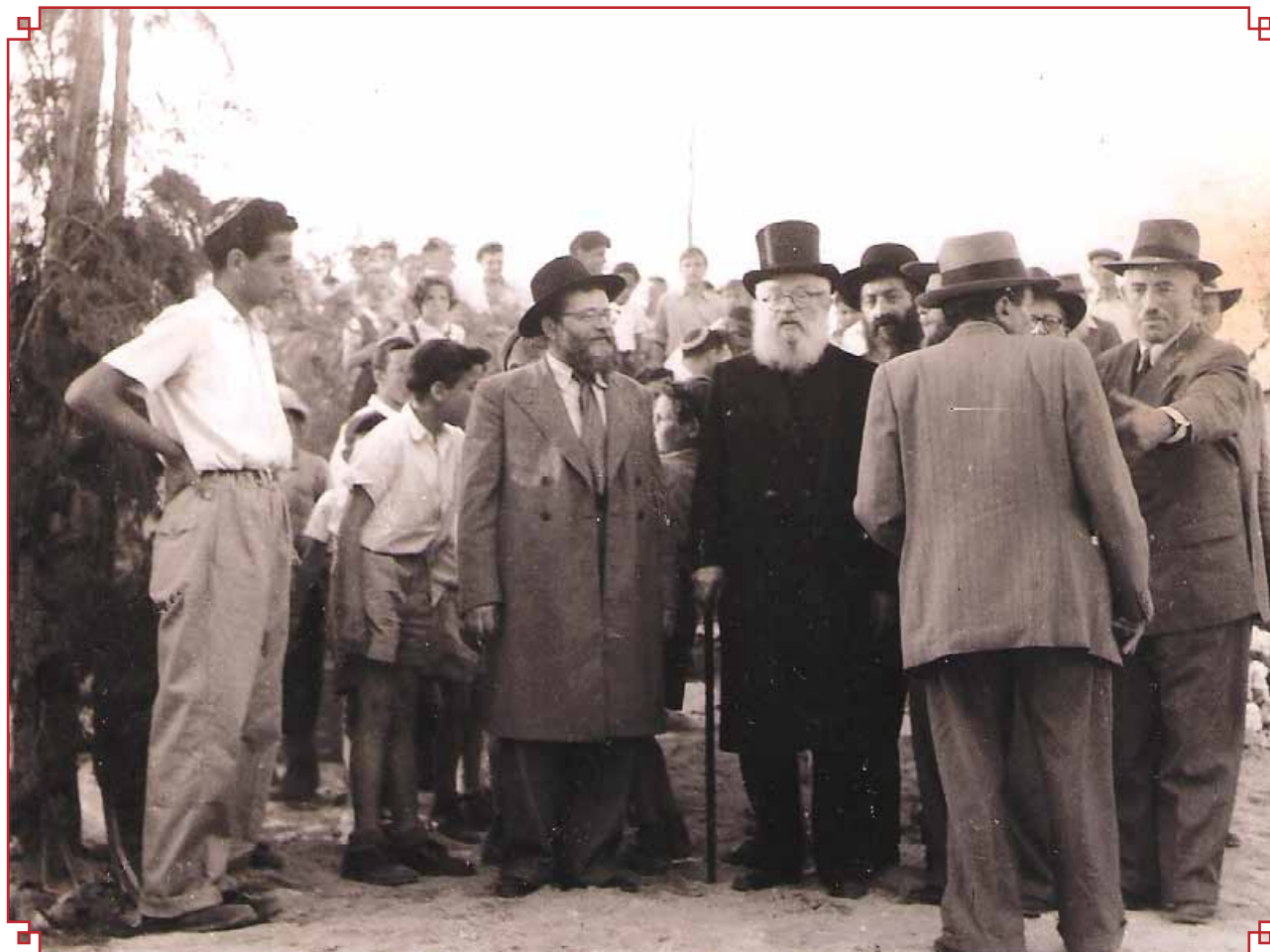
מושב עובדים שיתופי

צורת התיישבות המהווה דרך ביניים בין קיבוץ לבין מושב עובדים. בדומה לקיבוץ, אדמות המושב השיתופי, הכלים החקלאיים, הבתים והתוצרת החקלאית הינם רכוש אגודה משותפת לכלל חברי המושב השיתופי. כמו כן העבודה מתבצעת על פי סידור מרכזי ולכל משפחה ניתן "תקציב" לקיום ביתה על פי גודלה וצרכיה. אולם בניגוד לקיבוץ, אין במושב השיתופי חדר אוכל משותף ולינה משותפת, לכל משפחה ישנה חלקת אדמה פרטית עליה בנוי בית המגורים, וחשבון בנק פרטי, שבו היא מנהלת את ענייניה כרצונה.

(מתוך: הערך "מושב שיתופי", ויקיפדיה)

שאלות לדיון:

1. מתוך המקורות שקראתם, אילו דילמות עשויות היו להתעורר אצל הרב ישראלי בתהליך קבלת ההחלטה לקבל על עצמו משרת רבנות ביישוב חקלאי?
2. מדוע, לדעתכם, בחר הרב ישראלי דווקא בדרך זו?

מדינת התורה ומדינת ישראל

הרצוי והמצוי בתפיסתו של הרב שאול ישראל
רועי צמיר ויוסי לונדין.

עזרים

נספח 1: "זה המצב", דף מידע, כמספר המשתתפים
נספח 2: "מקרב אחיך", מקור כמספר המשתתפים
נספח 3: "כדרך המקובלת במדינה", מקור - עותק לתלמיד, כמספר המשתתפים
מקור (לא חובה)

רציונל

מדינת ישראל העמידה בפני ההלכה אתגרים ישנים - חדשים, כשבראש ובראשונה עולה השאלה, האם פסיקת הלכה רלוונטית למציאות של מדינה דמוקרטית מודרנית. הרב ישראלי, בגאונותו ההלכתית, היה מחלוצי העוסקים בתחום של עמדת ההלכה מול בעיות המדינה המתחדשת. בשיעור זה נראה דוגמה אחת, מני רבות, כיצד התמודד הרב ישראלי בכלים הלכתיים עם המציאות המודרנית שבמדינת ישראל.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים כי מדינה דמוקרטית ומודרנית מעמידה בפני הפסיקה שאלות מורכבות ומאתגרות הניתנות לפתרון בידי גדולי הפוסקים.
2. לחשוף בפני המשתתפים את המורכבות ההלכתית הכרוכה בשאלת שילובם של אזרחים שאינם יהודים בהנהגת המדינה לתפיסתו של הרב ישראלי.
3. להכיר למשתתפים את גדולתו של הרב ישראלי ואת יכולתו לפסוק הלכה מתוך הכרת המציאות החברתית והדמוקרטית בישראל ומתוך בקיאות במקורות התורניים ומחויבות לפוסקי ההלכה.

קהל יעד

תלמידי ז-ט

עמוד הימיני / הרב שאול ישראלי זצ"ל

ספר

עמוד הימיני

כולל

בירורי הלכה בעניני מדינה, שו"ת
וביאור סוגיות בכמה מקצועות התורה

הכינוחי בעניי

בעזר צור ישראל וגואלו

שאול בלאמרי"ר הרה"ג בנימין איזנאוואליט הי"ד ישראל

מתחום הלימודים: שוויון, מדינה יהודית, גישות למדינה יהודית, שלטון העם, חופש העיסוק, זכויות מיעוט, אפליה, אבחנה, גזענות ועוד.

(במקרה שבו התלמידים מתקשים, ניתן לכתוב את המושגים על הלוח ולבקש מהם לבנות טענה בעזרת המושג.)

המורה יביא בפני התלמידים את דברי הרמב"ם (במצגת או בנספח 2) ויקרא באוזניהם:

"אין מעמידין מלך מקהל גרים, אפילו אחר כמה דורות - עד שתהיה אימו מישראל: שנאמר "לא תוכל לתת עליך איש נוכרי, אשר לא אחיך הוא" ולא למלכות בלבד, אלא לכל שררות שבישראל - לא שר צבא, ולא שר חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות; אין צריך לומר דיין או נשיא, שלא יהא אלא מישראל: שנאמר "מקרב אחיך, תשים עליך מלך" - כל משימות שאתה משים עליך, לא יהיו אלא "מקרב אחיך".

(הלכות מלכים פרק א' הלכה ד')

שאלות לדיון:

1. מהי דעת הרמב"ם בנוגע למינויי (תפקידים בהנהגת המדינה) גויים?
2. האם לפי דברי הרמב"ם, יש הבדל בין ראש ממשלה שאינו יהודי למנהל בית ספר או לקצין זוטא בצבא? הסבירו גישה זו של הרמב"ם.
3. על פי גישת הרמב"ם, שלא לאפשר לגויים לכהן במשרות ציבוריות, האם ניתן לצפות לשותפות של אזרחיה הלא יהודים של המדינה בעול ההנהגה ושירות המדינה? נמקו.
4. לו הייתם יהודים בגלות, כיצד הייתם חשים לנוכח האיסור "לא תוכל לתת עליך איש נוכרי, אשר לא אחיך הוא"?
5. לפי הבנתכם את דברי הרמב"ם, האם קיים הבדל בין סוגים שונים של גויים? אם כן, מהו?

למורה: ראוי להבהיר לתלמידים שהפוסק המרכזי שהתעסק בסוגיות של הקמת ממלכה ומדינה יהודית הוא הרמב"ם בספרו "היד החזקה", ובהלכות מלכים בפרט, ולכן הוא נחשב "בעל הסמכות" בנושאים אלו.

מהלך השיעור

במליאה:

העלאת סוגיית שילובם של אזרחים שאינם יהודים בהנהגת המדינה

- המורה יתאר את המצב המקובל כיום במדינת ישראל שבו לפעמים אזרחי ישראל שאינם יהודים מגיעים לתפקידי הנהגה בתחומים שונים.
- המורה יספר כי במגילת העצמאות הובטחו לבני מיעוטים במדינת ישראל המוקמת "שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין". כתוצאה ממדיניות זו, כפי שבאה לידי ביטוי בהכרזה ובחוק יסוד חופש העיסוק, המחיל את החופש על כל אזרח, המציאות כיום מאפשרת לכל בני המיעוטים בישראל להתקדם בשירות הציבורי (למעט בתפקידי ביטחון מסוימים). חלק מבני המיעוטים שבחרו להשתלב בהנהגה הישראלית הגיעו לתפקידים משמעותיים מאוד, כפי שניתן לראות בדוגמות הבאות.
- המורה יחלק לתלמידים דף מידע (נספח ו).

שאלות לדיון:

1. מהו מקומם של אזרחים שאינם יהודים בתפקידי הנהגה, לדעתכם?
2. האם ישנם תפקידים שבהם הייתם מעדיפים דווקא יהודי? אם כן, נסו להגדיר את ההבדל בין התפקידים.
3. מהי השפעת דתו של האדם על תפקודו כמנהיג?
4. האם הטענה הסוברת שכשם שתנהג במי שאינו יהודי בארצך - כך ינהגו ביהודים בחו"ל, הגיונית בעיניכם?
5. עד כמה צריך להתחשב בטענה זו בקביעת מדיניות?

למורה: מומלץ לשים לב בדיון לשתי נקודות:

1. מהו מקור הדעה שמביע התלמיד? האם מעולם ה"שכל" או מעולם ה"רגש"?
2. תרגול שימוש במושגים מעולם האזרחות הרלוונטיים לדיון בהתאמה למושגים

שאלות לסיכום

1. לו היית נפגש עם אל"מ רסעאן עליאן - מח"ט גולני, או עם ראלב מג'אדלה - השר הערבי הראשון בממשלת ישראל, מה היית אומר להם לאור ההשקפה ההלכתית בה עסקנו?
2. במדינת החלום שלכם, האם לכל משרד ממשלה אמור להיות "יועץ הלכתי"? אם כן, מה תהיה סמכותו?

- המורה יביא בפני התלמידים את דברי הרב ישראלי (במצגת או בנספח 3), יקרא באוזניהם ויבחן את המושגים באזרחות לאור דבריו של הרב ישראלי.
6. במה שונה, לדברי הרב ישראלי, שיטת ההנהגה העתיקה, המכונה על ידי הרמב"ם במילה "שררה" משיטת ההנהגה הדמוקרטית?
 7. האם לפי הסברו של הרב ישראלי, קיימת בעיה כלשהי בכך שאזרח שאינו יהודי יהיה שר, מח"ט בצבא או ראש ממשלה במדינה יהודית?

שאלות הרחבה

8. בעקבות החילוק של הרב ישראלי בין שררה להנהגה בימינו, נסו להגדיר בעצמכם, מהי הבעייתיות של נתינת שררה למי שאינו יהודי?
9. מה ההבדל בין מקור הסמכות של שלטון החוק בדמוקרטיה, לבין שלטון החוק במשטר שאינו דמוקרטי?

סיכום

פסיקת הלכה מבוססת בראש ובראשונה על למידה של מקורות תורניים. גדולתו של פוסק נמדדת ביכולתו להבין את העקרונות ההלכתיים לעומקם מחד, ולהתאימם למציאות ימינו, מאידך. הרב ישראלי בתשובתו זו, מתווה דרך דמוקרטית ושוויונית המתאימה לחיים במדינת ישראל המודרנית ונשענת על יסודות ההלכה.

לעיתים אנחנו שואלים את עצמנו האם ההלכה מאפשרת לנו ואף מצפה מאתנו לנהל מדינה דמוקרטית מודרנית בה מחד גיסא נוכל לחיות חיי ביטחון, שוויון ודמוקרטיה, ומאידך גיסא לשמור על כללי ההלכה. מלימוד נקודתי זה נראה, שלימוד שטחי של מקורות עלול להטמיע בנו ערכים שאינם משקפים את המציאות ההלכתית, ואינם תואמים למציאות חיינו המורכבת.

לעומת זאת, לימוד רציני וידעני, מתוך גדלות בתורה, הכרת המציאות, ויכולת פסיקה הניתנת לביצוע במסגרת מודרנית, כמו זה של הרב ישראלי, יכול לאפשר לנו לקרוא ביתר בהירות את רצונה של תורה, ולזכות להמשיך ליהנות בשמחה ובנחת ממורשתנו ההלכתית וממדינתנו, מדינת ישראל, מדינה יהודית ודמוקרטית.

דף מידע זה המצב!

לפניכם שתי דוגמות לבעלי תפקידים משמעותיים במדינת ישראל שאינם יהודים

(<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3358505,00.html>)

פרטים אישיים

תאריך לידה 05/04/1953 **מקצוע** איש עסקים ופעיל ציבור
מקום לידה באקה אל גרביה **שפות** אנגלית, ערבית

כנסת 16

חבר בוועדת החינוך, התרבות והספורט, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר בוועדה מיוחדת לפניות הציבור, חבר בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות, חבר בוועדת הפנים ואיכות הסביבה

כנסת 17

יושב-ראש ועדת הפנים והגנת הסביבה, חבר בוועדת המדע והטכנולוגיה, חבר בוועדה מיוחדת לבעיית העובדים הזרים, חבר בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות, חבר בוועדה למינוי קאדים שרעים

כנסת 18

סגן יושב ראש הכנסת, ממלא-מקום בוועדת הכספים, יושב-ראש ועדת המשנה לעניינים חסויים (על פי סעיף 5 לחוק הכנסת), יושב-ראש ועדת המשנה לדיור במגזר הערבי, חבר בוועדת הכספים, חבר בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ממלא-מקום בוועדת הכלכלה

פעילות בממשלה

בכנסת 17 בממשלה ה-31 מ-29.1.2007 עד 21.3.2007 שר בלי תיק
מ-21.3.2007 שר המדע, התרבות והספורט

פעילות ציבורית ומידע נוסף

- מזכיר הנוער העובד בבאקה אל גרביה
- מזכיר מועצת הפועלים האזורית
- הנהגת ההסתדרות כראש אגף חינוך, השכלה וספורט (נבחר לתפקיד זה פעמיים)
- פעיל בתחומים: בעיות המגזר הערבי, תחומי פנים ונושאים הקשורים לתושבי אזור באקה אל גרביה - ערבים כיהודים.

מתוך אתר הכנסת

(<http://www.thepost.co.il/news/new.aspx?pn6Vq=E&0r9VQ=EGLIM>)

אל"מ רסעאן עליאן - מח"ט גולני

הסטוריה בצה"ל: מפקד דרוזי ראשון לגולני

רסאן עליאן מונה הבוקר למח"ט גולני, מדובר בקצין הדרוזי הראשון שמונה לתפקיד. "לוחם אמיץ ומפקד מצויין".

יוחאי עופר 24/10/2013 16:59

מזל טוב והצלחה לאל"מ רסעאן עליאן, שנבחר להיות המפקד הבא של חטיבת גולני!

** רסעאן הוא דרוזי, תושב שפרעם

אל"מ רסאן עליאן - מח"ט גולני נפצע וחזר חזרה לשטח

אל"מ רסאן עליאן - מח"ט גולני שנפצע קל-בינוני במבצע "צוק איתן" בקרב בסג'עיה חזר לשטח הלחימה אל הלוחמים שלו והכריז: "אנחנו חזקים, נשלים המשימה עד הסוף, אני חוזר אליכם. יש לנו עוד טיפה ונסיים".

20/07/2014

"מקרב אחיך"

"אין מעמידין מלך מקהל גרים, אפילו אחר כמה דורות -
עד שתהיה אמו מישראל:
שנאמר "לא תוכל לתת עליך איש נוכרי,
אשר לא אחיך הוא"

ולא למלכות בלבד, אלא לכל שררות שבישראל - לא שר צבא, ולא שר
חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה
לשדות; אין צריך לומר דיין או נשיא, שלא יהא אלא מישראל: שנאמר
"מקרב אחיך, תשים עליך מלך" - כל משימות שאתה משים עליך, לא
יהיו אלא "מקרב אחיך".

(הלכות מלכים פרק א' הלכה ד')

"כדרך המקובלת במדינה"

בחירות מחזוריות,
הגבלת השלטון

שלטון העם

אמנה חברתית

שלטון העם

והנראה שיש לדון בנבחרים על דרך **הבחירות** הנהוגות במדינה שהיא
בחירה לזמן מסוים, ואין הבנים יורשים זכות האבות, שאין כאן לגמרי
מתוכן שררה שהתורה דנה עליה. כי אין תוכן הנבחרים כיום בגדר מתן
זכויות אישיות להם לשררה של הציבור, ואינם אלא **באי כוח הציבור**
ושליחיו לפעול מה שצריך לטובת הציבור. ואעפ"י שיש בידם כוח
להכריע וגם לכופ את המסרבים, אין זה ג"כ מכוח הזכויות שהוענקו לה,
אלא **החלטת הציבור** הוא לפעול לטובת העניין הכללי גם כשהיחידים
סובלים או אינם מסכימים.

וכל הנכנס לכלל הציבור על דעת כן נכנס, והיחידים שהועמדו בראש
ומחליטים מנקודת ראות זו הנם **ממלאי שליחות הציבור**, ובשמו פועלים
ומכוחו הם עושים.

ומכיוון שאינם אלא שליחים אי כאן גדרי שררה כלל, כי מכוח המשלחים הם יונקים
את כוחם, ואי כאן אלא שררה שהציבור שורר על עצמו, ומגביל עצמו לטובתו על
ידי שלוחיו שמסר להם ייפוי כוח זה.

ומעתה נראה פשוט שכשם שאם יש עסק משותף ליהודי ונוכרי אפשר לסדר חלוקת
תפקידים ביניהם, באופן שהנוכרי יטפל בניהול העסק ובתור שכזה ייתן הוראות
ויקבע לכל אחד את סדר פעולתו וכיו"ב, ולא נראה בזה משום עניין של שררה, כי
אינו אלא בא כוח השותפים ובשם הוא נותן ההוראות, כמו כן בשותפות הגדולה
יותר של ניהול עיר ומדינה, אין משתנה התוכן היסודי של זכות הנבחרים, שאינם
מקבלי שררה, ואינם אלא שליחי ציבור המצווים ועומדים לפעול לטובתו, ובתור
שכאלה נמסרו להם זכויות מיוחדות. ומ"מ אין בגדר זכויות אלה משום שררה אלא
כל פעולתם בתור שליחים, שאין שום איסור למנות כשליחים גם את הנכרים.

לסיכום הדבר: נראים הדברים שלפי הדרך המקובלת במדינה של מתן הסמכויות
לנבחרים למוסדות ניהול מקומיים או כלל מדיניים, שתוכנה מתן ייפוי כוח בתור
שליחי הציבור לפעול במקומו ולמענו, ואין זו ניתנת רק לזמן מסוים ובתנאי שהנבחר
ימלא את תפקידו באופן נאות, אין בזה משום שררה שאסרה תורה לתתה לנוכרי.

(עמוד הימיני, סימן יב' אות ח')